

50και ΕΛΛΑΣ: ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΚΑΙ ΥΓΙΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μάιος 2019

50και ΕΛΛΑΣ: ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΚΑΙ ΥΓΙΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έλλειψη ολοκληρωμένου **Εθνικού Σχεδίου Δράσης** για την αντιμετώπιση των διατομεακών συνεπειών της δημογραφικής γήρανσης στην Ελλάδα δίνει κίνητρο στην **50και Ελλάς** (<http://www.50plus.gr/>) για να διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής. Για την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης θα πρέπει να συγκροτηθεί ενιαίος μηχανισμός με την συνδρομή των συναρμόδιων Υπουργείων και Φορέων.

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (European Semester) για την *‘Στρατηγική Ευρώπη 2020’*, και του Madrid Internation Action Plan of Action on Ageing του ΟΗΕ, οι εθνικές κυβερνήσεις οφείλουν να οργανώσουν και να συμμετάσχουν σε διάλογο με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών – τις ΜΚΟ οργανώσεις .

Σημειώνεται ακόμα ότι η **50και Ελλάς** ως ενεργό μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου AGE Platform Europe (<http://www.age-platform.eu/en>) ασχολείται με την διαδικασία του διαλόγου και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και με θέματα δικαιωμάτων ηλικιωμένων.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει συνοπτικά τις θέσεις της **50και Ελλάς** σε κρίσιμες Θεματικές Ενότητες που έχουν άμεση σχέση με τη γήρανση του πληθυσμού και που συμπίπτουν με πολλές από τις θέσεις του AGE Platform Europe, που επισυνάπτεται.

- I. Ανθρώπινα Δικαιώματα και Διακρίσεις λόγω Ηλικίας (1+6)
- II. Υγεία και Ολοκληρωμένη Μακροχρόνια Φροντίδα (4 + 5)
- III. Φτώχεια, Συντάξεις και Κοινωνική Ασφάλιση (3)
- IV. Απασχόληση (2)
- V. Δια Βίου Μάθηση (6)
- VI. Περιβάλλον, Στέγαση, Τουρισμός και Μεταφορά (6)

Για κάθε Θεματική Ενότητα, παρουσιάζουμε:

- τις Βασικές Προκλήσεις
- τις Θέσεις και τις Δράσεις της 50και Ελλάς
- τα Προτεινόμενα Μέτρα Πολιτικής

Αποδίδουμε ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη της ισότητας όλων των πολιτών της Ελλάδας, στην αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού, στις προτάσεις για την βελτίωση της υγιούς γήρανσης και την πρόληψη της εξάρτησης, καθώς και στην αντιμετώπιση των αναγκών ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι με ανάγκη για μακροχρόνια φροντίδα. Η απασχολησιμότητα, η μεγαλύτερη παραμονή στην εργασία και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων είναι σημαντικά θέματα που σχετίζονται άμεσα με την ενεργή γήρανση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Τονίζουμε την απαραίτητη ανάγκη για σχεδιασμό και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής των Ελλήνων ηλικιωμένων και τις οικογένειές τους και με ειδικούς στόχους:

- Την ασφάλισή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ως ισότιμα μέλη στην κοινωνία.
- Την βελτίωση της κατάστασης υγείας τους.
- Την καλύτερη ποιότητα φροντίδας υγείας και ολοκληρωμένης μακροχρόνιας φροντίδας.
- Την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσής τους και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών συστημάτων για τις σημερινές και μελλοντικές γενεές.
- Την καταπολέμηση της φτώχειας, μέσα από την αύξηση της απασχολησιμότητας των ηλικιωμένων και την παράταση της παραμονής τους στην αγορά εργασίας.
- Την προώθηση της δια βίου μάθησης και της κατάρτισης (ιδιαίτερα με τεχνικές e-learning) για την πιο ενεργό συμμετοχή και προσφορά των ηλικιωμένων στην κοινωνία και την ενίσχυση των διαγενεακών σχέσεων.
- Την βέλτιστη χρήση πόρων

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι. - ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

1.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Δεδομένης της δημογραφικής γήρανσης σε όλο τον κόσμο, αλλά του ιδιαίτερα διαδεδομένου φαινομένου των διακρίσεων λόγω ηλικίας, υπάρχει μεγάλη ανησυχία για τον τρόπο που να προωθηθεί η πλήρης ένταξη τους ως πολίτες.

Ο ΟΗΕ διόρισε έναν Ανεξάρτητο Εμπειρογνώμονα για αξιοποίηση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τους ηλικιωμένους, αναγνωρίζοντας αυτά τα προβλήματα και το γεγονός ότι η προκατάληψη και οι διακρίσεις λόγω ηλικίας, και η επικράτηση των αρνητικών στερεοτύπων για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, αποτελούν σημαντικά θέματα σε όλο τον κόσμο και, σε όλες τις πτυχές του σχεδιασμού και της εφαρμογής της πολιτικής. Στην μελέτη της, υπογραμμίζει την ανάγκη μετάβασης από ένα μοντέλο βοήθειας προς μια προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα των ηλικιωμένων, που περιλαμβάνουν το δικαίωμα στην υγεία, αυτονομία και ανεξαρτησία, στην κοινωνική ένταξη για μια καλύτερη διαδικασία γήρανσης, στην κοινωνική και οικονομική ασφάλεια των ηλικιωμένων ατόμων, στα ανθρώπινα δικαιώματα, στη γήρανση και στην ευημερία (Kornfeld-Matte 2018). Οι δηλώσεις του Ανεξάρτητου Εμπειρογνώμονα αποτελούν χρήσιμη αρχή για την ανάλυση της κατάστασης των ηλικιωμένων στην Ελλάδα και τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικές και οι πρακτικές συνέβαλαν συστηματικά στον αποκλεισμό των ηλικιωμένων Ελλήνων, σε πολλούς τομείς.

1.2 ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50ΚΑΙ ΕΛΛΑΣ

Θέσεις:

Τα ανθρώπινα δικαιώματα των ηλικιωμένων Ελλήνων είναι ένα ζήτημα εξαιρετικής σημασίας για την 50και Ελλάς η οποία ενοχλείται βαθύτατα από τον συστηματικό και συνεχή ηλικιακό ρατσισμό στη νομοθεσία και τη κρατική διοίκηση και υπηρεσιών.

Δράσεις:

- "Older people's knowledge of their rights as a shield against social exclusion in times of socio- economic crisis" qualitative research project, Tinos Island (2009, 2017) (Karl 2018)
- DAPHNE-EUSTACIA (2010).
- WeDo 1 και 2 (2012-15),
- Ageing Well και AgeInc (2008):
- PLEASE (2016),
- 4FSilverSafety (2018)

1.3 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Κίνητρα για την παραμονή στην εργασία, με πλήρη ή μερική απασχόληση, προσαρμογή αμοιβών ανάλογα με τις συντάξεις. Ως μέντορες, σύμβουλοι, εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης, οι ηλικιωμένοι μπορούν όχι μόνο να βρουν ικανοποίηση και εισόδημα,

αλλά και να συμβάλλουν στην εθνική οικονομία μέσω της εργασίας τους και να πληρώνουν φόρο εισοδήματος.

- Συμμετοχή των εργαζομένων, άνω των 40 ετών, στη διά βίου μάθηση. Ανάπτυξη δημόσιων επενδύσεων στους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας.
- Εκπαίδευση στη χρήση τεχνολογιών στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας λόγω του ότι η απουσία ψηφιακής κατάρτισης συντελεί στον κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και από την κοινωνική συμμετοχή

ΕΝΟΤΗΤΑ II: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

2.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Είναι ζωτικής σημασίας για τις εθνικές πολιτικές να εξετάσουν τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες των ηλικιωμένων για την καλή υγεία και μακροχρόνια φροντίδα τους, ιδιαίτερα στη περίοδο της κρίσης που χαρακτηρίζεται από περικοπές στις συντάξεις, στην υγεία και στις κοινωνικές υπηρεσίες. Δεδομένου ότι η ηλικία από μόνη της δεν είναι ο αιτιώδης παράγοντας για τις δαπάνες φροντίδας υγείας, αλλά η πραγματική κατάσταση της υγείας του πληθυσμού ατόμων μεγάλης ηλικίας, η δημογραφική γήρανση αναπόφευκτα θα ασκεί συνεχώς πιέσεις για την αύξηση των δημοσίων δαπανών στον τομέα της υγείας, με γνώμονα την διασφάλιση συνθηκών υγιούς γήρανσης.

Η αυτοαξιολόγηση της κατάστασης της υγείας ως "πολύ κακή" (δεδομένα SILC μεταξύ 2005-2010) αυξήθηκε στους φτωχότερες και μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το 2000 ως το 2009 σημειώθηκαν σημαντικές μειώσεις στα προσδόκιμα έτη υγιούς βίου (ΠΥΒ) κατά τη γέννηση και στην ηλικία των 65 ετών και άνω. (Petmesidou 2012) Οι ανάγκες φροντίδας, όχι μόνο αυξήθηκαν αλλά παράλληλα διευρύνθηκαν και οι ανισότητες σε σχέση με τις ανάγκες, ιδιαίτερα στην ηλικιακή ομάδα 65 - 74 ετών (Παπαθεοδώρου et al.2015)

2.2. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50και ΕΛΛΑΣ

Θέσεις

- **Υγεία:** Προώθηση υγιούς και ενεργού γήρανσης με σκοπό τη διατήρηση της μεγαλύτερης δυνατής αυτονομίας και της αύξησης των Ετών Υγιούς Ζωής (EYZ)
- **Ολοκληρωμένη Μακροχρόνια Φροντίδα** - διασφάλιση υποστήριξης και καλής ποιότητας φροντίδας για τα μη-αυτοεξυπηρετούμενα άτομα μεγάλης ηλικίας, με σκοπό την ενσωμάτωση άτυπης/οικογενειακής και επίσημης/επαγγελματικής φροντίδας σε μια ενιαία παροχή ολοκληρωμένης μακροχρόνιας φροντίδας.

Δράσεις

Υγεία:

- 4F for Silver Safety (2017-18),
- Active body+ Active mind = Healthy senior (2013)

Ολοκληρωμένη Μακροχρόνια Φροντίδα

- WeDo 1 & 2 (2012-15),
- DAPHNE-EUSTACIA (2010)
- INTERLINKS (2008-2011),
- HelpCare (2015-17),
- I CARE4EU (2015).

2.3 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι προτάσεις οι οποίες εξειδικεύουν σε δράσεις πολιτικής θα πρέπει να προωθηθούν επειγόντως σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και περιλαμβάνουν:

Στην Υγεία

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο των πολιτών μεγάλης ηλικίας όσο και εκείνων που τους παρέχουν φροντίδα.
- Βελτίωση της κατάστασης της υγείας τους, μέσα από την πρόληψη των ασθενειών και περαιτέρω ανάπτυξη προγραμμάτων αποκατάστασης.
- Αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων για την υγεία.
- Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας και διασφάλιση των απαιτούμενων συνθηκών ώστε η υγεία και τα συστήματα φροντίδας να είναι κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμα.
- Επένδυση σε συστήματα ICT για την κατ οίκον φροντίδα υγείας ειδικά για τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής και της φροντίδας για τους ηλικιωμένους ασθενείς και να επιτευχθεί μείωση των έκτακτων εισαγωγών στο νοσοκομείο, βελτίωση της παροχής υπηρεσιών στα άτομα που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και μείωση του κόστους για το σύστημα υγείας και τους ασθενείς.
- Ανάπτυξη μηχανισμών παρακολούθησης και ελέγχου, για την συλλογή δεδομένων σχετικά με την υγεία και την αποτελεσματικότητα του συστήματος υγείας και φροντίδας.
- Εξαίρεση των ευπαθών ομάδων π.χ. άτομα με Νόσο Αλτσχάιμερ, από την ίδια συμμετοχή για την φροντίδα υγείας και την φαρμακευτική τους αγωγή.
- Ειδική υποστήριξη για την αποφυγή ευπάθειας μέσα από διάφορες δράσεις (βλ. FFN, ADVANTAGE)

Στην Ολοκληρωμένη Μακροχρόνια Φροντίδα

- Ανάπτυξη Εθνικής Πολιτικής Ολοκληρωμένης Μακροχρόνιας Φροντίδας που συνδέει την άτυπη (π.χ.οικογένεια) με την επαγγελματική παροχή φροντίδας σε μια ενιαία παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας για τα ηλικιωμένα άτομα και για όσους χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα και βοήθεια.

- Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ύψωση περιλαμβάνει οργανωμένες, χρονικά τοποθετημένες και κοστολογημένες προτάσεις για όλους τους τομείς που αφορούν στην άνοια για τα έτη 2016-2020 και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο-ενός συστήματος ολοκληρωμένης μακροχρόνιας φροντίδας (ΜΟΗ 2019).
- Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας παροχών υπηρεσιών υγείας (δημόσιοι, ιδιωτικοί φορείς, ΜΚΟ) και ολοκληρωμένης φροντίδας από τις Τοπικές Αρχές.
- Αύξηση και επέκταση υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας για ολοκληρωμένη φροντίδα στο σύνολο της χώρας, με 24-ωρη κάλυψη, που θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των εξαρτώμενων ατόμων και των οικογενειακών φροντιστών τους.
- Επαγγελματική ενίσχυση και αναγνώριση του «φροντιστή ηλικιωμένων» με συμμετοχή του σε προγράμματα κατάρτισης και πιστοποίησης για φροντιστές, περιλαμβανομένων και μεταναστών φροντιστών.
- Ανάπτυξη συστηματικής ποιοτικής αξιολόγησης, κατάρτισης και παρακολούθησης των υπηρεσιών, με στόχο την βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας καθώς και διασφάλιση καλής εξυπηρέτησης των ασθενών.
- Αναδιοργάνωση των διαδικασιών αξιολόγησης για παροχές επιδομάτων αναπηρίας και συντάξεων, μετά από ολοκληρωμένη εκτίμηση των αναγκών για τη κατάλληλη κατανομή των πόρων και των υπηρεσιών.
- Δημιουργία υπηρεσιών μιας στάσης σε όλους τους δήμους (one-stop-shop) σε τοπικό επίπεδο, ως ενιαία σημεία εισόδου σε ολοκληρωμένες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας και υπηρεσίες κατάλληλες για την παραπομπή ηλικιωμένων και των οικογενειών τους.
- Παροχή πληροφοριών μέσω των ΚΕΠ για τις διαθέσιμες υπηρεσίες φροντίδας και τα δικαιώματα των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.
- Αναγνώριση μέχρι και 2 χρόνια εργασίας για παροχή φροντίδας στους συγγενείς των εξαρτημένων ηλικιωμένων ή και των ατόμων με ειδικές ανάγκες (ανάλογη με την άδεια μητρότητας), για την εξασφάλιση συνταξιοδοτικής κάλυψης και κοινωνικής ασφάλισης των οικογενειακών φροντιστών.
- Ανάπτυξη, σε τοπικό επίπεδο, προγραμμάτων «συμπληρωματικής φροντίδας» (Respite Care- ανάπαυλας) για εργαζόμενους οικογενειακούς φροντιστές καθώς και για έκτακτες ανάγκες και προγραμματισμένες διακοπές, με στόχο την ολιγοήμερη «ξεκούραση» ειδικότερα για όσους φροντίζουν ηλικιωμένους με προβλήματα άνοιας.
- Ανάπτυξη Συστημάτων για την υποστήριξη ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και των φροντιστών τους, από απόσταση με ICT.

ΕΝΟΤΗΤΑ III: Η ΦΤΩΧΕΙΑ, ΟΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η μείωση του κινδύνου της φτώχειας αποτελεί βασικό στόχο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Ωστόσο η οικονομική κρίση και η επακόλουθη αναδιάρθρωση και μείωση των δημοσιονομικών δαπανών, οδήγησαν σε σημαντική αύξηση της φτώχειας για ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες ειδικά της τέταρτης ηλικίας και των γυναικών μεγαλύτερης ηλικίας. Επισημαίνεται ακόμα ότι,

τόσο η αύξηση του πλούτου τα τελευταία 30 χρόνια όσο και οι πρόσφατες περικοπές στην κοινωνική στήριξη, δεν έχουν κατανεμηθεί ισότιμα στην ελληνική κοινωνία.

3.2. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50και ΕΛΛΑΣ

Θέσεις

- Η διασφάλιση της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών συστημάτων για τις σημερινές και μελλοντικές γενεές έχει μεγάλη σημασία για όλους, καθώς και
- Η αντιμετώπιση της φτώχειας των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, η κατάσταση των οποίων επιδεινώθηκε με την κρίση.

Δράσεις

- SEELERNETZ (2013),
- WeDo (2012-15),
- «Οι Εθελοντές της Γνώσης»/The Knowledge Volunteers (2012),
- FORAGE (2015),
- LEAGE (2013)
- 'Ageing in the Crisis – Experiences from Greece' (2018)

3.3. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Αναγνωρίζοντας τον αναδιανεμητικό χαρακτήρα των βασικών δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων (πρώτος πυλώνας), η λογική και η βασική δομή του πρώτου και του δεύτερου πυλώνα, καθώς και το κόστος και η χρηματοδότηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων θα πρέπει να καταστούν σαφή σε κάθε νοικοκυριό στην Ελλάδα. Ειδικότερα, το υψηλό κόστος της πρόωρης συνταξιοδότησης πρέπει να υπογραμμιστεί, τόσο για το δημόσιο όσο και για τον ιδιωτικό τομέα.
- Η ενθάρρυνση για αύξηση της απασχολησιμότητας και μεγαλύτερης παραμονής στην αγορά εργασίας είναι κρίσιμης σημασίας για τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών ταμείων και για τον Κρατικό Προϋπολογισμό.
- Η φτώχεια δεν αφορά μόνο στο χαμηλό εισόδημα, αλλά και στη περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά.

ΕΝΟΤΗΤΑ IV: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

4.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Οι δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας στη χώρα μας αναδεικνύουν την ανάγκη για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής στρατηγικής ενεργού γήρανσης, με γνώμονα τις κατευθύνσεις της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και κατάλληλο μείγμα πολιτικής. Ο χαμηλός βαθμός

απασχολησιμότητας των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, η τάση πρόωρης εξόδου από την αγορά εργασίας, το μεγάλο χάσμα ανθρώπινου κεφαλαίου μεταξύ νέων και μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων και η περιορισμένη αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους υπογραμμίζουν την ανάγκη εκσυγχρονισμού και κατάλληλης εξειδίκευσης των πολιτικών απασχόλησης ώστε να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της χώρας, της εξόδου από την κρίση και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Βασικά εμπόδια για τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας είναι οι αυξημένες δυσκολίες πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης και η επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, η περιορισμένη συμμετοχή τους σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι περιορισμένες ευκαιρίες για να ξεκινήσουν νέες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα για τις γυναίκες.

Η θέσπιση και επίτευξη εθνικών στόχων για την απασχόληση είναι κρίσιμης σημασίας για την διασφάλιση ενός βιώσιμου συνταξιοδοτικού συστήματος καθώς και ενός βιώσιμου συστήματος υγείας και φροντίδας.

4.2. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50και ΕΛΛΑΣ

Θέσεις

- Η αύξηση της απασχολησιμότητας και η παράταση της παραμονής στην αγορά εργασίας είναι βασικοί συντελεστές για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, τη καταπολέμηση της φτώχειας και την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης.
- Η διασφάλιση κατάλληλων δομών για τη τόνωση της απασχόλησης και την άρση των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας, η ευαισθητοποίηση για αλλαγή των στερεοτύπων, η αξιολόγηση των πολιτικών με επιπτώσεις στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, ώστε να ενισχυθεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να βελτιωθεί η ποιότητα του εργασιακού βίου, πρέπει να αποτελούν επίσης βασικούς στόχους της Πολιτικής για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Δράσεις

- 3C-GRUNDTVIG (2013)

4.3. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η αύξηση της απασχολησιμότητας και η παράταση της παραμονής στην αγορά εργασίας είναι βασικοί συντελεστές για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, τη καταπολέμηση της φτώχειας και τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης.

- Βελτίωση της απασχολησιμότητας.
- Ενίσχυση της πρόσβασης στην επαγγελματική κατάρτιση και την επαγγελματική εξέλιξη με θέσπιση συγκεκριμένων ποσοτικών στόχων, για τα άτομα ηλικίας 45 και άνω.
- Διατήρηση της ικανότητας για εργασία με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων μέσα στην επιχείρηση και την αποτροπή απαξίωσής τους.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για την κατάρτιση των εργαζομένων σε στοχευμένα θέματα πληροφορικής (ICT), που αποτελούν απαραίτητα εφόδια για τον εργασιακό βίο αλλά και πολύτιμη γνώση για τον μετέπειτα βίο.
- Βελτίωση της ποιότητας εργασίας (νέες εξειδικεύσεις, εκσυγχρονισμός /οργάνωση εργασίας) , προώθηση ισότητας των φύλων στον εργασιακό βίο. Εξάλειψη της πρόωρης συνταξιοδότησης, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα.

Η διασφάλιση κατάλληλων δομών για τη τόνωση της απασχόλησης και την άρση των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας, η ευαισθητοποίηση για αλλαγή των στερεοτύπων, η αξιολόγηση των πολιτικών με επιπτώσεις στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ώστε να ενισχυθεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να βελτιωθεί η ποιότητα του εργασιακού βίου – που περιλαμβάνει την άρση ανικινητήτων προς εργασία, θεωρούνται σημαντικές. Επιπρόσθετα, η ενθάρρυνση και η στήριξη των επιχειρήσεων για να αναπτύξουν πρωτοβουλίες για ελκυστικότερο εργασιακό περιβάλλον, η αλλαγή στερεοτύπων και στάσεων μέσα από ειδικά προγράμματα, ενημερωτικές εκστρατείες, μεταφορά καλών πρακτικών, κλπ), αξιοποιώντας τις δυνατότητες ευέλικτων μορφών απασχόλησης- λαμβάνοντας υπόψη και τις τεχνολογικές αλλαγές, είναι άμεσης προτεραιότητας.

ΕΝΟΤΗΤΑ V: ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

5.1.ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η αύξηση του πληθυσμού των ατόμων άνω των 50, η πρόωρη συνταξιοδότηση και συγχρόνως η μη αξιοποίηση των γνώσεων και της εμπειρίας των ατόμων αυτών σε συνδυασμό με την έλλειψη προγραμμάτων κατάρτισης, έχει σαν αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό μεγάλου ανθρώπινου δυναμικού και της προσφοράς του στην κοινωνία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ξεκάθαρα τη σημασία της δια βίου μάθησης και κατάρτισης και προτρέπει όλες τις κυβερνήσεις να δώσουν προτεραιότητα σε αυτά τα θέματα. Πολύ μικρά ποσοστά των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων απορροφήθηκαν σε δράσεις και προγράμματα δια βίου μάθησης τα τελευταία χρόνια, ποσό πολύ περιορισμένο μάλιστα, για τα άτομα άνω των 50. Κανένας φορέας μέχρι σήμερα δε θεωρεί ότι αυτή η ηλικιακή ομάδα αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία για μάθηση.

Η Ελλάδα παρουσιάζει ένα από τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

Οι άνθρωποι άνω των 50ετών στην Ελλάδα είναι οι λιγότερο μορφωμένοι και είχαν περιορισμένη πρόσβαση στην κατάρτιση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Η επέκταση του εργασιακού βίου, η ένταξη στην κοινωνία των νέων τεχνολογιών αλλά και η κοινωνική ενσωμάτωση δεν είναι εφικτά χωρίς κατάρτιση ή δια βίου μάθηση στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η στροφή των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων στην ψηφιακή τεχνολογία (e-banking, e-commerce, e-learning, e-health) σημαίνει αυτόματα και τον αποκλεισμό

συμμετοχής όσων δεν έχουν πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Η δια βίου μάθηση συνεισφέρει στην καλύτερη υγεία και ευημερία σε μεγαλύτερες ηλικίες.

5.2 ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50και ΕΛΛΑΣ

Θέσεις

- Η 50και Ελλάς παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στην Ελλάδα και στην Ε.Ε. και συμβάλλει με τις δράσεις και τα προγράμματα της δια βίου μάθησης στη συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην ελληνική κοινωνία.
- Η 50και Ελλάς υποστηρίζει ότι η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση των ατόμων άνω των 50 ετών δεν έτυχε της δέουσας προσοχής από τις ελληνικές κυβερνήσεις.
- Η προώθηση της δια βίου μάθησης (περιλαμβάνοντας και την κατάρτιση) είναι βασική προϋπόθεση για την προσαρμογή στην κοινωνία της γνώσης και πληροφόρησης και την ενεργό συμμετοχή και προσφορά των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην κοινωνία (απασχόληση, εθελοντισμός κλπ) και την βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Η διασφάλιση της ουσιαστικής πρόσβασης και της δημιουργίας δομών και προγραμμάτων κατάρτισης και δια βίου μάθησης σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έχει ως αποτέλεσμα την λιγότερη επιβάρυνση των συστημάτων υγείας και πρόνοιας και συμβάλλει στη ενίσχυση των διαγενεακών σχέσεων.

Δράσεις

- **Πρόσβαση Στο Ψηφιακό κόσμο (10,500 άτομα 50+) (2012-18)**
- ForAge (2015) – For Learning in Later Life
- MATURE (2014) – Making Adult Teaching Udeful, Relevant and Engaging
- LEAGE – Learning Games for older Europeans
- The Knowledge Volunteers (2014)
- ΔΕΙΞΤΟΥΣ (2011)
- SEELERNETZ (2010) – Seniors in Europe Learn in NETworks

5.3 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Διασφάλιση ενός ελαχίστου ποσοστού του εθνικού προϋπολογισμού για κατάρτιση και δια βίου μάθηση στα άτομα άνω των 45 ετών.
- Δημιουργία ενός δικτύου όλων των εμπλεκόμενων ενεργών φορέων δια βίου μάθησης ως συμβουλευτική ομάδα για θέματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης.
- Εκπαίδευση των στελεχών των αρμόδιων υπηρεσιών του ΟΑΕΔ και του επαγγελματικού προσανατολισμού, ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν ενήλικες για την επαγγελματική τους μετάβαση στα μέσα της σταδιοδρομίας.
- Συνεργασία με τη ΓΣΕΕ και την ΓΣΕΒΕΕ για την δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.
- Εκπαίδευση και συνεργασία με τους υπεύθυνους ανθρωπίνου δυναμικού, τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στο δημόσιο τομέα, για την κατανόηση των εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων άνω των 45 και την περαιτέρω κατάρτισή τους για την απορρόφησή τους στην αγορά εργασίας.

- Συλλογή στοιχείων για τη συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στα προγράμματα Δια Βίου Μάθησης από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, στην οποία μεταβιβάστηκε η ευθύνη των δομών και της οργάνωσης της Δια Βίου Μάθησης. Επεξεργασία των στοιχείων αυτών από το Υπουργείο Παιδείας και κατάρτιση δεικτών παρακολούθησης των εξελίξεων στο τομέα της ΔΒΜ.
- Καθορισμός εθνικού στόχου για όλους τους πολίτες ανεξαρτήτου ηλικίας, ώστε να έχουν ουσιαστική πρόσβαση σε προγράμματα ICT μέχρι το 2020, με την αξιοποίηση των δομών και του ανθρώπινου δυναμικού (εθελοντές και μη) σε σχολεία, πανεπιστήμια, στρατό κλπ.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων και δράσεων μάθησης στην τοπική αυτοδιοίκηση με σκοπό την βελτίωση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και κυρίως των ευπαθών ομάδων ηλικιωμένων, καθώς και αξιοποίησή τους προς όφελος των ιδίων και της τοπικής κοινωνίας.

VI. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΣΤΕΓΑΣΗ, ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

6.1.ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η αύξηση της μακροζωίας σημαίνει ότι υπάρχει ανάγκη προσαρμογής των σπιτιών και του περιβάλλοντος ώστε να μεγιστοποιηθεί η ευημερία και η ανεξαρτησία των ηλικιωμένων. Αυτό επηρεάζει τόσο τα άτομα όσο και τις κοινότητες στις οποίες ζουν. Η διαθεσιμότητα τοπικών δημόσιων **προσαρμοσμένων** εγκαταστάσεων, π.χ. πάρκα, πισίνες, καλές δημόσιες συγκοινωνίες, ώστε να βοηθήσουν όσους έχουν ανάγκη, από όλες τις ηλικίες και ανάλογα με το πρόβλημα της υγείας τους να συμμετάσχουν πλήρως στην κοινωνία, είναι ολοένα και πιο σημαντικές. Τα προβλήματα που σχετίζονται με την κινητικότητα πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω προσαρμοσμένων μέσων μαζικής μεταφοράς, κατάλληλων πεζοδρομίων κ.λπ. Πρέπει να αντιμετωπιστεί η ρύπανση του περιβάλλοντος και τα χρόνια προβλήματα υγείας. Βελτιώσεις στο σπίτι π.χ. η καλύτερη μόνωση, η προσαρμογή επίπλων και δραστηριοτήτων, μπορούν να βοηθήσουν τους ηλικιωμένους να ζουν με ασφάλεια και με λιγότερα θέματα υγείας στους δικούς τους χώρους.

Ο τουρισμός ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας αναγνωρίζεται, με αργά βήματα, ως ένα ιδιαίτερο οικονομικό και κοινωνικό όφελος στην Ελληνική κοινωνία, ειδικά όσον αφορά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην παροχή διευκολύνσεων στους ηλικιωμένους και ιδίως εκτός των «υψηλών» περιόδων διακοπών. Ο «Αργυρός Τουρισμός» συζητείται κυρίως για την προσέλκυση πολλών ηλικιωμένων επισκεπτών από το εξωτερικό, αλλά για τα οφέλη που προσφέρει στους Έλληνες ηλικιωμένους.

6.2 ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 50και ΕΛΛΑΣ

Θέσεις

Ως Οργανισμός έχουμε αναλάβει ή και έχουμε συμμετάσχει σε αρκετές δράσεις και προγράμματα που αναφέρονται στους παρακάτω τομείς, τους οποίους και θεωρούμε κρίσιμους για τη βελτίωση της υγείας και της κοινωνικής συμμετοχής όλων των ηλικιωμένων πολιτών.

Δράσεις

- Active Mind+ Active Body= Healthy Senior (2013)
- ACCESSIBILITY Friendly for Municipality of Athens for CERTH (2014),
- Senior Friendly Hotels for PeopleCert) (2014),
- TravelAgents (2007) "55 plus without Frontiers".

6.3 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Δημόσιες καμπάνιες για την ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά στη χρήση πεζοδρομίων και δημοσίων χώρων (π.χ. παρκαρισμένα αυτοκίνητα σε διαβάσεις, τοποθετημένα εμπόδια όπως καρέκλες, που δυσκολεύουν την ασφαλή διέλευση).
- Χρηματοδότηση των Τοπικών Αρχών για την επιδιόρθωση και συντήρηση των πεζοδρομίων.
- Αρωγή των Τοπικών Αρχών για τοποθέτηση κιγκλιδωμάτων και χειρολαβών σε δημόσιους χώρους όπου αυτό είναι αναγκαίο .
- Ερευνητικές μελέτες σε ηλικιωμένους για τους λόγους για τους οποίους δεν χρησιμοποιούν τις δημόσιες εγκαταστάσεις και τα μεταφορικά μέσα, με παράλληλη διερεύνηση των ιδιαίτερων αναγκών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για λεπτομερή Ελληνική βιβλιογραφία σχετικά με τη γεροντολογία και τη γηριατρική μπορείτε να επισκεφτείτε το παρακάτω site:

www.gerolib.gr

Ελληνική βιβλιογραφία:

ALZHEIMER Παρατηρητήριο. (2019) <http://www.moh.gov.gr/articles/ethniko-parathrhthrio-gia-thn-anoia-alzheimer/6144-apotimhsh-ylopoihsis-kai-proodoy-efarmoghs-ethnikoy-sxedioy-drashs-gia-thn-anoia-noso-alzheimer-2019>

CARMEN Δημιουργία ολοκληρωμένων υπηρεσιών για ηλικιωμένους: “Οδηγός για Διοικητές”
<http://www.ehma.org/?q=node/53>

WeDo2 (2015) Κατάρτιση προσωπικού στην παροχή ποιοτικής φροντίδας ηλικιωμένων
<http://www.gerontology.gr/event/we-do-2/14>

Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων - <http://www.gsae.edu.gr/index.php/news>
ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ - Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα <http://tkv.mondodigitale.org/>

ΕΛ.ΣΤΑΤ (Nov. 2012) Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011
www.statistics.gr/portal/page/.../LivingConditionsInGreece_1112.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Effects of Life Long Learning –
http://ec.europa.eu/education/adult/doc/confageing/briefs_en.pdf

Παπαθεοδώρου Χ. Et al.(2015) Υγεία και μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα
<https://ineobservatory.gr/publication/igia-ke-makrochronia-frontida-stin-ellada/>

PRISSM (2012 -2014) Κατάρτιση του προσωπικού της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
<http://etraining.prissm-eu.com/>

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» ΕΣΠΑ 2007-2013

Αγγλική βιβλιογραφία:

'Active and healthy ageing in a time of crisis and lessons from civil society: experience from 50plus Hellas' in Karl F (Ed.) *Ageing in the Crisis: Experiences from Greece* (2018) Lit Verlag, Zurich (ISBN 978-3-643-90984-8(pb) ISBN 978-3-643-95984-3(PDF)).
<http://www.lit-verlag.de/isbn/3-643-90984-8>

Active Ageing Index (AAI) (2013) European Commission, United Nations Economic Commission for Europe (UNECE)

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1837&furtherNews=yes>

Bien B, McKee K, Dohner H, Triantafyllou J, Lamura G, Doroszkiewicz H, Krevers B, Kofahl C (2013) Disabled older people's use of health and social care services and their unmet care needs in six European countries. The European Journal of Public Health 2013; doi: 0.1093/eurpub/cks190 <http://eurpub.oxfordjournals.org/content/early/2013/01/18/eurpub.cks190.full?keytype=ref&ijkey=pOLE3iL9Ca3f2zH#>

European Commission (2012) Demography, active ageing and pensions, Social Europe guide, Volume 3.

EUROBAROMETER (2012), Active Ageing, Special Eurobarometer 378,

https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S1002_76_2_EBS378

EUROFAMCARE Research Consortium (2006) EUROFAMCARE Services for Supporting Family Carers of of Elderly People in Europe: Characteristics, Coverage and Usage

a) Overview Summary of the EUROFAMCARE Trans-European-Survey Report

http://www.uke.de/extern/eurofamcare/documents/overview_teasure.pdf

b) Summary of Main Findings from EUROFAMCARE

http://www.uke.de/extern/eurofamcare/documents/deliverables/summary_of_findings.pdf

European Commission (2018) The 2018 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2016-2070)

https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en

Gröne, O & Garcia-Barbero, M (2002): Trends in Integrated Care – Reflections on Conceptual Issues. World Health Organization, Copenhagen, EUR/02/5037864

ILO (2013) http://www.ilo.org/brussels/press/press-releases/WCMS_193308/lang-en/index.htm,

INTERLINKS reports – Informal care in the LTC sector - Greece

a) Triantafyllou J, Naiditch M, Repkova K, Stiehr K, Carretero S, Emilsson T, Di Santo P, Bednarik R, Brichtova L, Ceruzzi F, Cordero L, Mastroiannakis T, Ferrando M, Mingot K, Ritter J, Vlantoni D. (2010) "Informal care in the long-term care system." European Overview Paper for INTERLINKS project (FP7 no. 223037)

http://interlinks.euro.centre.org/sites/default/files/WP5_Overview_FINAL_04_11.pdf

b) Executive Summary

http://interlinks.euro.centre.org/sites/default/files/WP5%20Informal%20care_ExecutiveSummary_FINAL_1.pdf

c) Kagialaris G, Mastroiannakis T, Triantafyllou J (2010) The Role of Informal Care within LTC: Greek National Report for INTERLINKS project (FP7 no. 223037)

http://interlinks.euro.centre.org/sites/default/files/WP5_EL_FAMCARE_final_04.pdf

Karl F. (ed) (2018) '*Ageing in the Crisis – Experiences from Greece*'
<http://www.lit-verlag.de/isbn/3-643-90984-8>

Kornfeld-Matte P.(2018) The Independent Expert report on social exclusion
www.ohchr.org/en/issues/olderpersons/ie/pages/ieolderpersons.aspx

Leichsenring K, Billings J and H Nies (eds) (2013) Long-term care in Europe – Improving policy and practice. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

The Lancet (2017) Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 354 diseases and injuries for 195 countries and territories, 1990–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)32279-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)32279-7/fulltext)

OECD/European Union (2018), Health at a Glance: Europe 2018, OECD Publishing.
https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/healthcare/docs/com2014_215_final_en.pdf?itemId=/content/publication/health_glance_eur-2018-en&csp_=5d41d726e9c0193ae391997a7649a299&itemIGO=oeed&itemContentType=book

Petmesidou M (2012) ASISP Annual National Report for Greece: Pensions, Health Care and Long-term Care http://enasp.hostingkunde.de/wp-content/uploads/2013/03/asisp_ANR12_GREECE.pdf

Triantafyllou J, Mestheneos E, Prouskas C, Goltzi V, Kontouka S, Loukissis A (2006) The National Survey Report for Greece. EUROFAMCARE – Services for Supporting Family Carers of Dependent Older People in Europe: Characteristics, Coverage and Usage
http://www.uke.de/extern/eurofamcare/documents/deliverables/nasure_el.pdf